

Minuta ședinței Consiliului Consultativ din 18 august 2023

18 august 2023, 10.00 – 11.20

Introducere

Vicepreședintele ANCOM, Bogdan IANA, urează bun venit participanților la Consiliul Consultativ desfășurat cu prezență fizică și prezintă Agenda întâlnirii.

1. Adoptarea Agendei

Vicepreședintele ANCOM enumeră documentele supuse dezbaterii și solicită observații asupra agendei, care conține **minuta ședinței Consiliului Consultativ al ANCOM din data de 8 februarie 2023, proiectul de decizie pentru modificarea și completarea Deciziei președintelui Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații nr.353/2015 privind procedura de acordare a drepturilor de utilizare a frecvențelor radio și un punct de diverse. În conexiune cu proiectul de decizie amintit au fost supuse atenției părților interesate expunerea de motive a proiectului de act normativ și documentul de sinteză a observațiilor primite în perioada de consultare publică cu privire la proiectul menționat.**

În lipsa oricăror observații, agenda este adoptată în forma propusă de ANCOM.

2. Minuta întâlnirii anterioare

Vicepreședintele ANCOM solicită observații cu privire la *Minuta ședinței Consiliului Consultativ din 8 februarie 2023*. În lipsa oricăror observații, minuta este adoptată în forma propusă de ANCOM.

3. Proiectul de decizie pentru modificarea și completarea Deciziei președintelui Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații nr. 353/2015 privind procedura de acordare a drepturilor de utilizare a frecvențelor radio și sinteza observațiilor la proiectul menționat

Vicepreședintele ANCOM realizează o scurtă trecere în revistă a principalelor observații primite în termenul de consultare publică pe marginea proiectului de decizie al Autorității. Toate observațiile, precum și răspunsurile oferite de către Autoritate pot fi consultate pe larg în documentul de sinteză a observațiilor, elaborat de ANCOM în urma procesului de consultare publică și publicat pe site-ul instituției.

Vicepreședintele ANCOM solicită observații suplimentare față de cele transmise în perioada de consultare publică pe marginea proiectului de decizie aflat la punctul 3 pe agenda ședinței Consiliului Consultativ, în măsura în care există argumente suplimentare față de cele prezentate deja, în cazul respondenților care au răspuns în cadrul consultării publice, ori alte observații, în cazul celor care n-au transmis comentarii în perioada de consultare publică.

Reprezentantul Enigma System ia cuvântul și menționează faptul că, deși a transmis observații după expirarea termenului de depunere a acestora, a considerat, în conformitate cu Legea nr. 52/2003, că procedura de elaborare și adoptare a actului normativ nu s-a încheiat încă ci se va finaliza după dezbaterile inclusiv din această ședință. Documentul, trimis cu o zi înainte de ședința

de Consiliu Consultativ, cuprinde câteva propuneri și sugestii atât pentru proiectul de decizie, cât și cu privire la sinteza observațiilor.

Astfel, acesta consideră că decizia ANCOM ar trebui completată cu o definiție pentru „parametrii tehnici și operaționali” deoarece, deși legislația primară a fost modificată în anul 2022, se va deschide posibilitatea utilizării în comun a spectrului radio abia după adoptarea prezentului proiect de decizie. Această definiție este importantă și în contextul în care ANCOM propune acum să nu se mai emită autorizații de asignare a frecvențelor radio (AAF) pentru stațiile de bază ale rețelelor publice de comunicații mobile și mobile/fixe (**n.n.:** *rețelele respective sunt denumite generic MFCN în literatura de specialitate*). De asemenea, acesta propune să fie introdusă o definiție și pentru „stația de bază” sau „stația de radiocomunicații”, având în vedere că o astfel de definiție a fost introdusă deja în caietul de sarcini al licitației de spectru desfășurate de ANCOM în anul 2022 dar ținând cont și de faptul că ANCOM a propus să nu se mai emite AAF pentru fiecare stație de bază. Mai departe, vorbitorul consideră că este necesar a se face o distincție între utilizarea legală a spectrului, de către titularul licenței de utilizare a frecvențelor radio (LUF), și utilizarea efectivă a spectrului, de către cel care închiriază spectrul de la un titular LUF sau cel care utilizează în comun spectrul pus la dispoziție de titularul LUF, mai ales pentru a se clarifica, în opinia sa, faptul că tariful de utilizare spectru va fi achitat doar de către titularul LUF și nu de către cel care închiriază spectru ori care utilizează în comun spectrul radio.

De asemenea, în acord cu Legea nr. 9/2023 privind digitalizarea activității instituțiilor publice, reprezentantul Enigma System propune eliminarea ștampilei și postarea pe pagina de internet a ANCOM a tuturor formularelor necesare pentru ca acestea să fie disponibile în format electronic, solicitând totodată ca toate notificările realizate de operatori să fie făcute exclusiv prin mijloace electronice (deoarece din proiectul de decizie ar părea să rezulte că numai pentru anumite stații de bază de mici dimensiuni ar fi necesară notificarea electronică). În contextul Strategiei 5G pentru România (adoptate prin HG nr. 429/2019), care include (printre altele) obiectivul simplificării activității Autorității privind emiterea AAF, o altă propunere a reprezentantului Enigma System se referă la introducerea instituției aprobării tacite de către ANCOM, referitor la parametrii tehnici și operaționali ai stațiilor de bază notificați de către operatori (dacă Autoritatea nu răspunde într-un anumit termen). În același context, reprezentantul Enigma System propune eliminarea periodicității lunare a notificărilor, notificarea urmând să se facă doar dacă se schimbă parametrii tehnici și operaționali, pentru simplificarea procesului, luând în considerare că numărul stațiilor de bază va crește.

În continuare, reprezentantul Enigma System solicită o mai mare atenție în utilizarea terminologiei privind „asignarea” și „alocarea” frecvențelor, în sensul că Autoritatea realizează, în opinia sa, doar asignarea frecvențelor pentru rețelele mobile, iar ulterior software-ul de management al stațiilor de bază realizează în timp real alocarea resurselor de spectru ale rețelei, în timp și în frecvențe, pentru fiecare utilizator, motiv pentru care decizia 353/2015 ar trebui să țină cont întocmai de aceste detalii. De asemenea, vorbitorul este de părere că ar fi bine să se precizeze că nu este obligatorie (pentru titularii LUF cu drepturi de utilizare exclusive la nivel național) emiterea de AAF pentru stațiile de bază instalate ulterior (în acest caz fiind suficientă notificarea), însă să fie emisă o AAF inițială pentru titularii LUF, pentru a nu intra în conflict cu legislația primară, anume art. 30 din OUG nr. 111/2011 (**n.n.:** *referitor la tariful de utilizare a spectrului datorat de titularii de licențe*).

Totodată, reprezentantul Enigma System solicită și revizuirea *Capitolului IV – Cedarea și închirierea drepturilor de utilizare a frecvențelor radio și a Capitolului IV^A – Utilizarea în comun a spectrului de frecvențe radio în baza licențelor de utilizare a frecvențelor radio*, precizând că aceste soluții, deși au fost introduse în legislația primară din anul 2022, nu sunt încă permise la acest moment din cauza inexistenței unor prevederi specifice în legislația terțiară. Astfel, cele două capitole ar trebui să includă, în opinia sa, prevederi care să vizeze acumularea unor drepturi de utilizare, deoarece toate caietele de sarcini de la licitațiile anterioare au inclus prevederi limitative privind deținerile maxime de spectru pentru câștigătorii licitațiilor respective. Or, dacă urmare punerii în practică a celor două noi moduri de utilizare a spectrului se vor depăși plafoanele respective, reprezentantul Enigma System consideră că s-ar invalida prevederile caietelor de sarcini amintite.

În final, o altă propunere a reprezentantului Enigma System pornește de la art. 24⁴ privind restrângerea, împiedicarea sau denaturarea concurenței urmare a utilizării în comun a spectrului, acesta constatând că în cadrul proiectului de decizie nu este reglementată situația restrângerii, împiedicării sau denaturării concurenței ca urmare a neutilizării efective a spectrului (altfel spus, a tezurizării spectrului), motiv pentru care vorbitorul solicită completarea deciziei cu un eventual art. 24⁵ prin care să se reglementeze și această situație.

Reprezentantul Enigma System își încheie prezentarea cu precizarea că propunerile sale, precum și alte sugestii pe care nu le-a mai prezenta oral, sunt incluse în documentul transmis la ANCOM (*n.n.: documentul respectiv a fost înregistrat în cadrul Autorității cu nr. SC-18790/17.08.2023*).

Vicepreședintele ANCOM dă cuvântul unui **reprezentant ANCOM din cadrul Direcției Juridice** care explică reprezentantului Enigma System faptul că, din punct de vedere procedural, art. 135 al OUG nr. 111/2011 este cel aplicabil procedurilor de consultare publică inițiate de Autoritate, dar că sunt avute în vedere principii și reguli din Legea nr. 52/2003, motiv pentru care documentul respectiv este analizat în contextul acestei ședințe a Consiliului Consultativ. Totuși, ANCOM nu poate răspunde în sinteza observațiilor la observații primite după încheierea procesului de consultare publică și cu o zi înainte de ședința Consiliului Consultativ, precizând că aceste observații vor fi tratate în cadrul acestei ședințe, urmând ca rezumatul discuțiilor pe subiect să fie oglindit în minuta ședinței.

În continuare, **Vicepreședintele ANCOM** face o observație generală referitoare la sugestiile și propunerile prezentate de reprezentantul Enigma System, anume că acesta a făcut propuneri de modificare a deciziei luând în calcul varianta inițială a acesteia din anul 2015, însă decizia nr. 353/2015 a fost deja modificată în anul 2021. În concluzie, Vicepreședintele ANCOM arată că sugestiile referitoare la transparența decizională sau digitalizarea activității administrației publice au fost deja operate prin modificările aduse în 2021 (de exemplu, eliminarea ștampei). De asemenea, reiterează faptul că propunerile și sugestiile transmise atât în scris, cât și în cadrul ședinței nu mai pot fi cuprinse în documentul de sinteză a observațiilor, dar că acestea vor fi prinse în minuta întâlnirii. În legătură cu celelalte aspecte menționate de reprezentantul Enigma System, vicepreședintele ANCOM dă cuvântul unui reprezentant al Direcției Gestiunea Spectrului pentru a răspunde la observațiile Enigma System.

Reprezentantul ANCOM din cadrul Direcției Gestiunea Spectrului ia cuvântul și precizează că timpul avut la dispoziție a fost prea scurt, pentru a se putea face o analiză detaliată privind documentul cu sugestii și propuneri transmis de Enigma System, dar va răspunde sintetic la acestea în cadrul acestei ședințe a Consiliului Consultativ.

Referitor la observația privind introducerea unei definiții pentru parametri tehnici și operaționali, reprezentantul ANCOM menționează că aceștia sunt cei din definiția autorizației de asignare a frecvențelor și că acei operatori care dețin astfel de rețele (vizate de introducerea exceptării de la obținerea AAF pentru stațiile de bază) regăsesc în formularul-tip al notificării pentru stațiile de bază toți parametri tehnici și operaționali necesari pentru analizele tehnice efectuate de ANCOM. De aceea, Autoritatea nu consideră necesar a detalia aceste aspecte într-o decizie administrativă.

Similar, având în vedere că definiția stației de radiocomunicații se regăsește în Regulamentul Radiocomunicațiilor al UIT sau în alte reglementări, ANCOM nu consideră necesar să completeze cu o astfel de definiție o decizie care detaliază o procedură administrativă. Definiția stației de bază a fost introdusă în documentația procedurii de selecție din 2022 în contextul în care câștigătorii unor drepturi de utilizare în banda 3400-3800 MHz aveau de îndeplinit unele obligații de dezvoltare, exprimate în număr de stații de bază în anumite localități și perioade de timp.

Referitor la observația reprezentantului Enigma System privind art. 5 alin. (1), reprezentantul ANCOM menționează că acesta a făcut referire la varianta în vigoare a alineatului respectiv, acesta fiind modificat deja prin proiectul de decizie supus consultării publice și aflat în discuție, prin introducerea excepțiilor de la emiterea AAF, detaliate în textul deciziei.

Cu privire la opinia Enigma System, că atâta timp cât un titular de LUF nu deține autorizație de asignare, ANCOM nu ar putea percepe tarif de utilizare a spectrului, reprezentantul ANCOM

amintește de prevederile Deciziei ANCOM nr. 551/2012 ce contravin acestei opinii, deoarece în reglementarea respectivă sunt prevăzute atât tarife pentru alocări, efectuate prin intermediul licenței de utilizare a frecvențelor, cât și pentru asignări, incluse în autorizația de asignare a frecvențelor emisă în baza LUF, în funcție de tipul serviciului de radiocomunicații și de aplicația pentru care licența este emisă.

În legătură cu Legea nr. 9/2023 reprezentantul ANCOM precizează că formularele ANCOM sunt postate pe pagina de internet a Autorității, pot fi descărcate, pot fi completate în format electronic, pot fi semnate electronic și pot fi transmise, de asemenea, electronic, neexistând absolut nicio contradicție cu legea invocată.

Pentru a clarifica situația copiilor de pe avize sau alte documente necesare Autorității în cadrul procesului de soluționare a cererilor de LUF și/sau AAF, **reprezentantul ANCOM din cadrul Direcției Juridice** intervine și precizează că Legea nr. 9/2023 modifică Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 41/2016, care a avut modificări și completări ulterioare (cele mai recente fiind aduse prin Legea nr. 9/2023). Respectivul act normativ permite ANCOM să acceseze documente în format electronic din bazele de date ale altor instituții, cu condiția să apară hotărârea Guvernului menționată la art. 5 din Ordonanță, care se referă la informatizarea unor procese și proceduri în administrația publică. De asemenea, proiectul de decizie în dezbateră prevede exprimarea consimțământului din partea solicitantului, cu ocazia depunerii solicitării de LUF și/sau AAF, pentru ca ANCOM să poată obține respectivele documente direct de la entitățile emitente. Totodată, ANCOM a prevăzut și situația soluționării cererilor de LUF și/sau AAF fără obținerea acestor documente direct de către Autoritate. În același timp, reprezentantul ANCOM precizează că Autoritatea trebuie să aibă în vedere și situațiile în care solicitantul nu dispune de semnătură electronică, astfel că posibilitatea descărcării documentelor și completarea lor ulterioară, urmând ca apoi să fie semnate olograf și să fie transmise prin poștă, va rămâne ca opțiune.

Reprezentantul ANCOM din cadrul Direcției Gestiunea Spectrului continuă seria de răspunsuri privind observațiile reprezentantului Enigma System.

Astfel, în ceea ce privește observația cu privire la menținerea de către ANCOM a unei birocrății care contravine Strategiei 5G, reprezentantul ANCOM subliniază exact opusul, respectiv faptul că prin proiectul de decizie în discuție se reduce birocrăția, prin eliminarea AAF pentru stațiile de bază ale unor tipuri de rețele MFCN, caz în care notificările (pe care titularii LUF le transmit, de altfel, și în prezent, tot în format electronic) vor dobândi un regim de adoptare tacită. Reprezentantul ANCOM accentuează însă că, astfel cum se prevede în proiectul de decizie, în situații de interferențe ori care țin de coordonarea internațională a utilizării frecvențelor în zonele de frontieră, ANCOM își rezervă dreptul de a interveni prin impunerea modificării unor parametri tehnici și/sau operaționali ai stațiilor de bază.

Reprezentantul ANCOM indică și faptul că referirea, în contextul Strategiei 5G, la art. 17 alin. (1) (*n.n.: conform celor precizate în documentul scris transmis de Enigma System*) reprezintă o confuzie, căci în acest caz este vorba despre rețele pentru care vor fi emise AAF și în continuare.

În ceea ce privește atenționarea făcută de reprezentantul Enigma System, cu privire la terminologia folosită (vizând alocarea și asignarea frecvențelor), reprezentantul ANCOM subliniază că documentele aparținând unor producători de echipamente (care includ elemente de planificare a rețelelor de comunicații mobile), aduse în discuție în materialul transmis de reprezentantul Enigma System, denotă o confuzie de termeni din partea acestuia din urmă, deoarece terminologia folosită în reglementările naționale este cea prevăzută în Regulamentul Radiocomunicațiilor al UIT. Acești termeni sunt preluați în OUG nr. 111/2011, iar proiectul de decizie supus consultării utilizează termenii respectivi cu semnificația dată lor prin lege.

Observația privind acordarea către un titular de LUF a unei prime autorizații de asignare, urmând ca apoi AAF să fie modificată prin notificările ulterioare de stații de bază, nu poate fi luată în considerare, deoarece modificarea AAF printr-o notificare îi invalidează acesteia calitatea de act administrativ. Reprezentantul ANCOM arată că este eronată justificarea acestei AAF prin posibilitatea legală de a percepe tarif de utilizare spectru, deoarece în cazul rețelelor MFCN în discuție tarifarea se efectuează în baza alocărilor incluse în licențe, prin urmare nu este utilă o astfel de abordare.

Reprezentantul ANCOM aduce în discuție și situația vizând concentrarea economică (*n.n.: menționată în documentul scris transmis de Enigma System, pe care însă reprezentantul acesteia nu a mai amintit-o explicit în cadrul ședinței*), respectiv situația în care un operator achiziționează integral un alt operator, și precizează că situațiile de acest tip sunt punctuale și trebuie tratate ca atare, cu atât mai mult cu cât aceste situații pot ține și de obținerea avizului altor instituții, cum ar fi Consiliul Concurenței sau chiar Comisia Europeană, în funcție de anvergura operatorilor implicați și de legislația aplicabilă.

Referitor la teaurizarea spectrului, reprezentantul ANCOM precizează că prevederile legislației primare în vigoare sunt clare pe acest subiect, iar ANCOM analizează situațiile de acest tip, de la caz la caz, și ia măsurile ce se impun în măsura în care acestea sunt necesare.

În ceea ce privește limitările cantitative de a deține subbenzi de frecvențe în anumite benzi, acestea nu sunt singurele aspecte care sunt luate în considerare la evaluarea concurenței pe piață. Acestea sunt puse ca premise inițiale pentru asigurarea concurenței. Analizele care vor fi realizate de ANCOM pentru evaluarea efectului utilizării în comun a spectrului de către mai mulți operatori vor lua în considerare mai multe aspecte, unele dintre ele fiind precizate în proiectul de decizie.

În final, pe subiectul de mai sus, reprezentantul ANCOM solicită intervenția colegului din departamentul responsabil cu analizele de piață, prezent în sală, iar acesta precizează că limitele referitoare la cantitatea de spectru ce poate fi achiziționat, stabilite la momentul licitației de spectru, au fost impuse pentru a asigura intrarea pe piață a unui anumit număr de furnizori, însă utilizarea în comun și, eventual, depășirea acelei limite vor fi avute în vedere de fiecare dată atunci când vor fi aprobate solicitări de închiriere, respectiv de utilizare în comun, a spectrului radio și, dacă se vor constata situații de restrângere sau încălcare a concurenței, deciziile Autorității vor fi luate în consecință, nefiind necesar a fi introduse elemente suplimentare în proiectul de decizie aflat în analiză.

De asemenea, **reprezentantul ANCOM din cadrul Direcției Juridice** intervine pentru a sublinia că, pentru utilizarea în comun a spectrului sau pentru închirierea acestuia, ANCOM a propus un termen de 5 ani, perioadă în care Autoritatea poate vedea și efectele în piață ale unor astfel de operațiuni. Abordarea este una prudentă, precaută, pentru a vedea și eventualele efecte ulterioare ale unor astfel de operațiuni. Din acest motiv, unele din informațiile solicitate de către ANCOM prin proiectul de decizie, anterior aprobării închirierii sau utilizării în comun, au o relevanță și în analiza ulterioară.

Reprezentantul ANCOM din cadrul Direcției Gestiunea Spectrului a intervenit, la rândul său, pentru a susține cele precizate mai sus, inclusiv ca răspuns la comentariul ENIGMA SYSTEM (*n.n.: inclus în documentul scris al acesteia*) că nu se asigură o predictibilitate suficientă a textului legal prin utilizarea sintagmei „orice alte informații relevante”. Reprezentantul ANCOM a accentuat că, de la caz la caz, Autoritatea va solicita acele informații specifice care să asigure că vor fi luate în considerare toate detaliile care ar putea influența o decizie care să nu conducă la crearea de probleme în cadrul pieței naționale de comunicații electronice.

Vicepreședintele ANCOM intervine pentru a infirma o afirmație anterioară a reprezentantului Enigma System (că până la acest moment nu au fost posibile închirierea și utilizarea în comun a spectrului datorită lipsei legislației secundare) și arată că prezentul proiect de decizie aduce precizări de natură procedurală pe aceste teme, însă nu există niciun caz până în prezent în care ANCOM să fi refuzat să trateze o cerere de închiriere și/sau de utilizare în comun pe motiv că nu există legislație secundară în vigoare. Dacă ar fi existat o astfel de cerere, ea s-ar fi soluționat conform legislației primare – care primează, oricum, asupra legislației secundare – printr-o abordare care corespunde propunerilor din cadrul textului proiectului de decizie supus acestei consultări publice.

Vicepreședintele ANCOM încheie seria comentariilor Autorității cu privire la propunerile și sugestiile avansate de Enigma System și arată că, din cauza timpului scurt avut la dispoziție, în măsura în care ar mai fi necesare și alte precizări pe această temă, ele se vor regăsi în minuta acestei ședințe.

Vicepreședintele ANCOM solicită alte intervenții pe subiectele abordate de proiectul de decizie.

Reprezentantul RCS&RDS ia cuvântul pentru a arăta că nu este de acord cu permiterea utilizării în comun a spectrului radio doar în benzile în care nu mai există spectru disponibil, astfel cum se prevede la art. 24¹ lit. b) din proiectul de decizie. Astfel, acesta precizează că o astfel de prevedere poate genera două probleme, prima legată de eficiența utilizării spectrului în general și a doua legată de eficiența business-ului operatorilor (care influențează, în cele din urmă, prețurile către utilizatorii finali, în opinia sa).

Acesta precizează că introducerea condiției de mai sus poate pune probleme operatorilor din punct de vedere al utilizării eficiente a spectrului, fiind posibile mai multe cazuri. De exemplu, dacă spectrul rămas disponibil într-o anumită bandă nu este suficient de mult, este posibil ca acesta să nu fie relevant și necesar pentru operatori în a-l achiziționa, luând în considerare distribuția inegală a clienților pe teritoriul național (ceea ce înseamnă că spectrul deținut deja de un operator este utilizat mai mult în anumite zone geografice și mai puțin în altele). Pentru un alt operator distribuția inegală a clienților pe teritoriul național se poate manifesta invers, în alte zone geografice. Astfel, vorbitorul consideră evident faptul că este mai eficient ca operatorii respectivi să utilizeze în comun alocările deținute prin licențe, spectrul fiind folosit mai eficient în acest caz în toate zonele geografice relevante (fără a fi necesar să se achiziționeze spectru suplimentar). De aceea, vorbitorul consideră că achiziția de către operatori a unui spectru suplimentar, într-o bandă de frecvențe în care aceștia dețin deja alocări prin licențe, ar fi complet ineficientă și ar duce la creșterea costurilor de operare pentru ambii operatori, în condițiile în care nevoia „marginală” de spectru pentru anumite zone geografice ar putea fi foarte bine deservită de utilizarea în comun a spectrului.

Intrând în detaliu, reprezentantul RCS&RDS exemplifică situația în care în mediul rural ar exista anumite locuri în care cota de piață a unor operatori este inegală, situație în care și utilizarea spectrului va fi inegală între cei doi (presupunând că deținerile de spectru ar fi similare). Dar utilizarea spectrului în comun ar da o calitate și o capacitate disponibilă pentru ambii operatori, astfel încât, din punct de vedere concurențial, la nivel de servicii de retail, ambii să poată concura în condiții egale (pentru că altfel, inexistența unei capacități de spectru disponibile pentru un operator ar conduce la afectarea calității serviciilor furnizate de acesta, în raport cu ceilalți operatori). Astfel, vorbitorul consideră că această limitare de a utiliza în comun spectrul doar în benzile în care nu mai există spectru disponibil ar limita și eficiența operatorilor și, în final, ar determina costuri mai mari pentru utilizatori, dacă ar fi nevoie de o achiziție nouă de spectru (deși ea nu ar fi necesară decât în anumite zone ale teritoriului național). În continuare, vorbitorul menționează că obligarea operatorilor la achiziționarea de spectru suplimentar nu este corectă prin prisma serviciului de retail și ar conduce la creșterea prețului ce va fi resimțită de utilizatorii finali, creștere care, în mod teoretic, ar trebui aplicată numai în anumite zone geografice, în care operatorii nu dețin capacitate de spectru disponibilă (ceea ce nu este desigur posibil deoarece obiectivul este să fie furnizate servicii de aceeași calitate la același preț către toți utilizatorii din România). Astfel, vorbitorul concluzionează și consideră că, în contextul celor deja prezentate, această prevedere limitativă afectează utilizarea eficientă a spectrului și creează probleme pentru planurile de afaceri ale operatorilor care ar dori să utilizeze în comun spectrul radio.

Într-adevăr, vorbitorul recunoaște că statul ar fi în câștig în contextul în care operatorii ar fi nevoiți să achiziționeze tot spectrul rămas disponibil într-o anumită bandă, pentru a putea începe să utilizeze în comun spectrul în acea bandă. Aceasta nu este însă o abordare corectă din punct de vedere al serviciului de retail și al prețului pentru serviciile furnizate utilizatorilor finali, în opinia sa. Prin urmare, această prevedere limitativă conduce la dezalinierea interesului statului în ceea ce privește bugetul, pe de-o parte, și interesul statului ca și garant al creării de servicii cu un preț cât mai accesibil și de calitate cât mai bună pentru utilizatorii finali, pe de altă parte.

Mai mult, reprezentantul RCS&RDS consideră că o astfel de condiție este cumva discriminatorie și pentru un nou operator intrat pe piață, care poate achiziționa spectru doar în benzile în care mai există spectru disponibil sau care, într-o altă ipoteză, din cauză că este nou intrat pe piață, nu are capacitate investițională foarte mare și atunci ar putea achiziționa spectru doar în anumite benzi de frecvențe. Din cauza limitării introduse, de a nu putea utiliza în comun spectrul cu ceilalți operatori, fapt care i-ar fi permis să aibă o calitate similară a serviciului furnizat cu ceilalți operatori existenți pe piață, demersul acestui nou operator va fi complet nefezabil în condițiile în care ar fi obligat să

cumpere spectru suplimentar doar pentru că există încă spectru disponibil (pe care noul operator poate că nu-și permite să-l achiziționeze). În concluzie, vorbitorul percepe prevederea cuprinsă în art. 24¹ lit. b) ca pe o limitare concurențială, prin posibila eliminare în viitor a unor operatori nou intrați pe piață ce ar furniza servicii de nișă prin tehnologie 5G (care nu vor putea furniza servicii complete deoarece nu-și vor permite să achiziționeze spectrul rămas disponibil pe piață), motiv pentru care reprezentantul RCS&RDS propune eliminarea acesteia, deoarece pot surveni efecte neprevăzute (pe care nici ANCOM nu le poate anticipa la momentul de față), și analizarea ulterioară a acestei problematice, inclusiv din perspectiva istoricului cererilor viitoare care ar putea apărea pe acest subiect (în următorii 4 – 5 ani), urmând ca decizia ce ar trebui să fie luată ulterior să confirme sau să infirme aspectele discutate mai sus.

Reprezentantul Enigma System intervine pentru a susține întru totul punctele de vedere ale reprezentantului RCS&RDS exprimate anterior, adăugând că prevederea din proiectul de decizie, conform căreia este permisă utilizarea în comun a spectrului radio doar în benzile în care nu mai există spectru disponibil, intervine în planurile de afaceri ale operatorilor. De asemenea, acesta susține că, indiferent dacă mai există sau nu spectru disponibil, ținând cont că licențele sunt acordate la nivel național și că Directiva (UE) 2018/1972 face vorbire despre pragurile de utilizare efectivă a spectrului radio, operatorii ar trebui să aibă posibilitatea să decidă încheierea de contracte privind utilizarea în comun sau închirierea spectrului deținut prin licențe, stabilind, spre exemplu, printr-o înțelegere între operatori, cu privire la care dintre ei va utiliza spectrul radio doar în mediul urban și care îl va utiliza doar în mediul rural, ceea ce va fi în beneficiul utilizatorilor finali, chiar dacă nu și în beneficiul statului român.

Reprezentantul ANCOM din cadrul Direcției Juridice intervine și menționează că o astfel de abordare, precum cea a înțelegerilor dintre operatori susceptibile să deroge de la prevederile legale aplicabile, propusă de reprezentantul Enigma System, reprezintă o practică anticoncurențială.

Vicepreședintele ANCOM subliniază că principala condiție de utilizare în comun a spectrului radio o reprezintă deținerea LUF pentru furnizarea de rețele publice și de servicii de comunicații electronice în benzile incluse în anexa 1 a Deciziei ANCOM nr. 353/2015 (desemnate pentru rețele MFCN). De asemenea, acesta reamintește că operatorii au și alte instrumente pentru o utilizare eficientă a spectrului radio, fără a fi necesară respectarea condiției de a nu exista spectru radio disponibil într-o bandă de frecvențe, cum ar fi închirierea de spectru radio, care se poate face inclusiv pe zone geografice (nu numai la nivel național), respectiv utilizarea în comun a infrastructurii atât pasive, cât și active (cu excepția spectrului radio, desigur, deoarece utilizarea în comun a spectrului este posibilă cu respectarea condițiilor prevăzute în acest sens).

De asemenea, **vicepreședintele ANCOM** aduce în discuție și faptul că situația trebuie văzută în ansamblul ei. Într-adevăr, așa cum au afirmat antevorbitorii, utilizarea eficientă a spectrului radio este un obiectiv al ANCOM dar, pe de altă parte, și administrarea eficientă a întregului spectru radio, per ansamblu, este un alt obiectiv important al Autorității. În condițiile în care identificarea de noi benzi de frecvențe ce ar putea fi desemnate în mod armonizat pentru a fi utilizate de către rețelele de comunicații mobile și mobile/fixe (MFCN), atât pentru tehnologii prezente cât și pentru cele viitoare (6G), reprezintă un proces laborios și complex atât pe plan internațional cât și regional european (inclusiv pe plan unional), după cum îndeobște se cunoaște, iar Comisia Europeană pledează insistent (și emite decizii în acest sens) pentru ca benzile de frecvențe armonizate la nivel unional să fie integral utilizate în statele membre, vicepreședintele ANCOM arată că este imperios necesar ca Autoritatea să ia toate măsurile posibile pentru ca benzile de frecvențe armonizate la nivel unional pentru rețele MFCN – benzi foarte valoroase și datorită faptului că au fost identificate în urma unor negocieri dificile – să fie utilizate integral și în țara noastră.

Totodată, acesta menționează că soluția adoptată de ANCOM în cadrul proiectului de decizie reflectă situația actuală a pieței și viziunea curentă a Autorității, bazată pe experiența acumulată până în prezent și ținând cont inclusiv de celelalte instrumente legale aflate deja la dispoziția operatorilor (amintite mai sus), fără a se omite faptul că Autoritatea se află într-o situație de pionierat (neexistând astfel de solicitări până în prezent).

Dar vorbitorul subliniază că poziția ANCOM va putea fi modificată (iar reglementarea aflată acum în analiză să fie actualizată în consecință) atunci când condițiile concrete ale pieței se vor schimba, fapt ce va trebui demonstrat, cu argumente cantitative solide, de către părțile interesate de utilizarea în comun a spectrului radio într-o anumită bandă de frecvențe, care se vor adresa în acest sens Autorității. Până atunci însă, luând în considerare realitățile concrete ale acestui moment, vicepreședintele ANCOM consideră că prevederea de la art. 24¹ lit. b) din proiectul de decizie reprezintă o condiție necesară pentru a se asigura administrarea eficientă a spectrului radio.

De asemenea, vorbitorul accentuează că, în cazul unui nou operator intrat pe piață, instrumentul principal de dezvoltare a rețelei sale este reprezentat, în opinia ANCOM, de închirierea spectrului radio (la nivel național, regional sau local) și de utilizarea în comun a infrastructurii cu un operator care are disponibilitate în acest sens, dacă spectrul rămas disponibil pentru a fi achiziționat nu este suficient pentru asigurarea unei afaceri profitabile.

Reprezentantul ANCOM din cadrul Direcției Juridice intervine citând art. 22² alin. (2) din OUG nr. 111/2011 și considerentul (124) din Directiva (UE) 2018/1972 pentru a sublinia cele trei atribute care trebuie să se regăsească împreună pentru o administrare eficientă a spectrului radio: utilizarea eficientă a spectrului de frecvențe radio, asigurarea concurenței și promovarea inovării. De asemenea, acesta consideră că utilizarea în comun a spectrului radio nu este singura alternativă pentru un operator nou intrat pe piață, dând chiar exemplul RCS&RDS, care a intrat mai târziu pe piață decât ceilalți trei mari competitori ai săi iar acum este un operator consacrat.

Vicepreședintele ANCOM solicită eventuale alte intervenții din sală.

Reprezentantul RCS&RDS solicită să ia din nou cuvântul pentru a prezenta exemplul benzii 3400-3800 MHz, în care ar putea apărea operatori nou intrați pentru a furniza servicii de nișă în tehnologie 5G. Un astfel de operator ar putea achiziționa doar cantitatea minimă de spectru prevăzută pentru această bandă (10 MHz), în cadrul unei viitoare proceduri de selecție organizate de ANCOM care să pună la dispoziția celor interesați cantitatea de spectru rămasă disponibilă în această bandă. Dacă un asemenea operator are posibilități de investiție și ar dori să facă disponibile serviciile sale de nișă pe un teritoriu mai larg (beneficiind de avantajele utilizării în comun a spectrului radio, în calitate de deținător de licență în banda 3400-3800 MHz), el tot nu ar putea realiza acest lucru deoarece încă ar mai exista spectru disponibil în această bandă (*n.n.: în urma licitației din anul 2022 au rămas neadjudgecați 90 MHz în banda 3400-3800 MHz*). Vorbitorul consideră că, și din acest motiv prezentat mai sus, prevederea de la art. 24¹ lit. b) ar trebui eliminată din proiectul de decizie.

De asemenea, chiar și în cazul operatorilor existenți în banda 3400-3800 MHz, pentru acoperirea drumurilor și a căilor ferate în condițiile cerințelor de capacitate în creștere (bazate pe estimările de trafic ce țin cont de noile aplicații performante ce vor fi disponibile în următorii 4 – 5 ani), vorbitorul opinează că utilizarea în comun a spectrului radio ar contribui – chiar dacă mai există încă spectru radio disponibil – la maximizarea eficienței utilizării spectrului și la maximizarea concurenței între operatori. Utilizarea în comun a spectrului radio de către toți operatorii pentru acoperirea căilor ferate și a autostrăzilor (drumurilor de mare viteză) – în aceste cazuri fiind necesare investiții semnificative pentru realizarea acoperirii în banda 3400-3800 MHz, din cauza specificului de propagare al acestei benzi – va conduce, în opinia vorbitorului, la o calitate garantată a serviciului pentru toți utilizatorii finali. Dacă fiecare operator se va limita doar la cantitatea de spectru pe care o deține în banda 3400-3800 MHz la acel moment, este posibil ca acea calitate a serviciului să fie fluctuantă pentru fiecare operator deoarece un anumit operator ar putea să aibă la un moment dat, într-o zonă de autostradă, mai mulți clienți (deci mai mult trafic) iar alt operator să aibă, în aceeași zonă de autostradă, mai puțini clienți (deci mai puțin trafic). Însă utilizând în comun spectrul radio – chiar dacă în banda în discuție ar mai exista încă spectru radio disponibil – s-ar obține eficiența maximă a utilizării spectrului în banda 3400-3800 MHz, astfel încât să se asigure o calitate liniară a serviciului furnizat și o concurență maximă între operatorii existenți, motiv pentru care vorbitorul reiterează că este incorectă și nenesară limitarea impusă la art. 24¹ lit. b) din proiectul de decizie.

Faptul că mai există încă spectru disponibil în banda amintită generează oportunități viitoare, vorbitorul fiind de părere că operatorii vor face uz, cu siguranță, atât de acest spectru cât și de acela din benzile noi de frecvențe (aflate în game superioare, de exemplu 6 GHz), ce urmează a fi

desemnate în viitor pentru rețele de comunicații electronice pe suport radio de bandă largă (MFCN), operatorii fiind nevoiți să le utilizeze și pe acestea cât mai eficient. Faptul că operatorii vor achiziționa anumite cantități de spectru în benzile de frecvențe superioare nu înseamnă că aceștia n-ar putea să utilizeze în comun spectrul radio respectiv la un moment dat (chiar dacă ar mai rămâne spectru disponibil în acele benzi), astfel încât calitatea serviciilor furnizate utilizatorilor finali să fie maximizată, deoarece nimeni nu poate prevedea de pe-acum evoluția necesităților de trafic în viitor. Astfel, reprezentantul RCS&RDS aduce în discuție exemplul unui studiu al Ericsson care previzionează un trafic per cartelă SIM de 50 Gb/s peste cinci ani, în condițiile în care în prezent traficul per cartelă SIM este de 10-12 Gb/s. Prin urmare, conchide vorbitorul, utilizarea în comun a resursei de bază a rețelelor (anume spectrul radio), în condițiile unei creșteri estimate a traficului de cinci ori, maximizează utilizarea constantă și completă a spectrului disponibil pentru toți operatorii iar concurența pe piață va fi maximă deoarece va fi axată pe servicii și nu pe resursa de bază. În condițiile în care concurența se va baza pe resursa de bază (spectrul radio, în acest caz), aceasta va fi deficitară deoarece întotdeauna operatorul care va deține mai mult spectru va avea condiții mai avantajoase decât ceilalți operatori din piață.

Vicepreședintele ANCOM precizează, în legătură cu fraza de final din intervenția reprezentantului RCS&RDS, că acel operator care deține mai mult spectru l-a dobândit în urma câștigării unei proceduri de selecție competitivă, acesta nefiind obligat sub nicio formă de către ANCOM să-l utilizeze în comun cu alți operatori.

Reprezentantul RCS&RDS intervine imediat cu precizarea că respectivul operator ar fi blocat să facă acest lucru, dacă ar mai exista spectru disponibil în bandă, introducându-se astfel o barieră artificială, în opinia sa.

Vicepreședintele ANCOM răspunde reamintind faptul că spectrul radio respectiv poate fi închiriat către cei interesați. Totodată, acesta recunoaște că, din punct de vedere teoretic, reprezentantul RCS&RDS are dreptate cu privire la unele dintre elementele pe care le-a prezentat anterior. Totuși, Vicepreședintele ANCOM reiterează faptul că propunerea aflată în discuție reflectă situația actuală din piață și se bazează pe experiența de până acum a Autorității, precum și faptul că poziția ANCOM va putea suferi modificări pe viitor, dacă se vor primi solicitări care vor demonstra că, într-un anumit caz, eliminarea prevederii criticate ar fi în beneficiul utilizatorilor finali și ar conduce la o utilizare mai eficientă a spectrului, dând astfel asigurările necesare că Autoritatea a fost și rămâne în continuare deschisă la argumentele serioase primite din partea operatorilor de pe piață cu scopul justificării unor cazuri concrete.

Având în vedere că nu au mai fost observații pe marginea proiectului de decizie, **Vicepreședintele ANCOM** trece la punctul 4 de pe ordinea de zi – Diverse.

Reprezentantul Enigma System solicită clarificări cu privire la „cedarea” unei porțiuni din subbanda de 90 MHz neadjudecată în anul 2022, situată în partea superioară a benzii 3400 – 3800 MHz, către instituții publice, informație cuprinsă în consultarea curentă privind *Proiectul de decizie privind aprobarea Tabelului național de atribuire a benzilor de frecvențe radio* (TNABF), mai precis în expunerea de motive a proiectului respectiv.

Vicepreședintele ANCOM menționează că, într-adevăr, există o hotărâre a CSAT de acordare a unei subbenzi de 40 MHz din această bandă pentru rețelele de comunicații guvernamentale, aspect care va fi implementat în TNABF, în sensul în care spectrul respectiv va avea și statut de utilizare guvernamentală, pe perioada de valabilitate a licențelor nou acordate în anul 2022 în banda 3400 – 3800 MHz (adică începând cu 01 ianuarie 2026).

De asemenea, în contextul întrebării legate de TNABF, vicepreședintele ANCOM menționează cererea AOMR pentru prelungirea consultării publice amintite mai sus, specificând că ANCOM a fost de acord să prelungească termenul de transmitere a observațiilor până la data de 15 septembrie.

Al doilea Vicepreședinte ANCOM prezent la ședință informează cei patru operatori mobili prezenți în sală că ANCOM împreună cu MCID îi vor invita în cursul lunii septembrie la o ședință la care vor mai fi prezenți și reprezentanți ai Ministerului de Interne și Ministerului Apărării. Scopul ședinței va fi înființarea unui grup de lucru privind reziliența comunicațiilor civile, în contextul evaluării României

de către Comandamentul NATO, alături de alte țări, pe patru direcții strategice de reziliență, care includ și comunicațiile, alături de transporturi, infrastructură și altele. Discuțiile vor avea loc pe marginea a două coordonate foarte specifice, respectiv redundanța rețelelor și continuitatea serviciilor de comunicații, urmând ca ANCOM să revină în perioada următoare cu detalii.

Tot în cadrul punctului *Diverse* de pe ordinea de zi, **reprezentantul Orange România** solicită acces la un document care evidențiază exact modificările ce s-au realizat în proiectul de TNABF aflat în prezent în consultare publică.

Vicepreședintele ANCOM explică faptul că foarte multe dintre modificările asupra TNABF nu au niciun fel de impact asupra rețelelor de comunicații mobile, că aproape toate modificările aduse TNABF sunt cauzate de necesitatea de implementare a Actelor finale ale CMR-19 (Conferința mondială de radiocomunicații a UIT din anul 2019), respectiv a unor decizii la nivelul UE și a unor decizii și recomandări CEPT/ECC apărute începând cu anul 2020. Acesta a mai precizat că un astfel de document, precum cel solicitat de reprezentantul Orange România, nu există, cel mai eficient mod de a observa exact modificările efectuate fiind prin comparație cu versiunea în vigoare a TNABF, aflată pe pagina de internet a Autorității.

Totodată, s-a mai precizat faptul că singurele elemente de strategie națională implementate în noul proiect de TNABF reprezintă o consecință a hotărârii CSAT amintite deja. Astfel, modificările efectuate în acest sens vor produce atât efecte imediate (odată cu adoptarea noii versiuni a TNABF), în cazul benzii 694-790 MHz, cât și efecte ulterioare (din ianuarie 2026), în cazul benzii 3,4-3,8 GHz. S-a considerat însă util ca al doilea element amintit mai sus să fie adus de pe-acum la cunoștința tuturor părților interesate, în cadrul expunerii de motive la proiectul de decizie ANCOM privind aprobarea unei noi ediții a TNABF. De asemenea, s-a reconfirmat faptul că restul modificărilor efectuate în proiectul de TNABF supus consultării publice vizează numai aspecte de armonizare europeană și internațională ce trebuie implementate în mod obligatoriu, ținând cont de statutul României de stat membru al UIT, UE și CEPT.

În final, în lipsa altor observații, **Vicepreședintele ANCOM** declară ședința încheiată și mulțumește tuturor pentru participare.